

Εισαγωγή στις Μεταφραστικές Σπουδές

Ενότητα 11 : Σύγκριση και κριτική μεταφράσεων

Ελένη Κασάπη

Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας & Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Διερμηνεία συνεδρίων.
2. Gideon Toury.
3. Το 26^ο τραγούδι της Κόλασης του Δάντη.
4. Επιλογή των τριών μεταφράσεων.
5. Πώς εφαρμόζεται η θέση του Toury;
6. Κειμενικά γεγονότα.
7. Sandra Halverson.
8. Μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες.
9. Προμεταφραστικές διαδικασίες στο πρωτότυπο.
10. Συνοψίζοντας.
11. Βιβλιογραφία ενότητας.

1. Διερμηνεία συνεδρίων

- Προσοχή στις γλωσσικές και πολιτισμικές ασυμμετρίες.
 - Τα κείμενα συνεδρίων φαίνονται προφορικά ενώ πολλές φορές είναι γραπτά.
 - Ο διερμηνέας πρέπει να έχει εγκαίρως το πλήρες κείμενο της ομιλίας και όχι μια σύντομη παρουσίαση PowerPoint.
-
- ✓ Εγκυκλοπαιδική – γνωσιακή προετοιμασία.
 - ✓ Ύφος – παράλληλα κείμενα.
 - ✓ Λεξιλόγιο – εννοιολογικό βάρος.
 - ✓ Θεωρία – μεθοδολογία της μετάφρασης.

2. Gideon Toury

Ειδικά – Λογοτεχνικά κείμενα:

- ✓ Υφολογικοί κανόνες.
- ✓ Σύνταξη κειμένου.
- ✓ Γραμματική κειμένου.

Δε μπορούμε να παραβιάσουμε την υφομετρικά καθορισμένη γραμματική του κειμένου.

3. Το 26^ο τραγούδι της Κόλασης του Δάντη

Απόσπασμα από τη Θεία Κωμωδία του Δάντη.

Ποιητικός λόγος.

Τρεις μεταφράσεις με χρονική απόσταση.

1^η: Καζαντζάκης.

2^η: Παπατσώνης.

3^η: Βουτσινάς.

4. Επιλογή των τριών μεταφράσεων

1. Καζαντζάκης: δημιουργικός, παραγωγή συνθέτων, νεολογισμών και λεξικών μονάδων, πολύ ικανός μεταφραστής ποιητικών κειμένων (ομηρικά ποιήματα), επίγνωση των ικανοτήτων του, γνώση ελληνικών μεσαιωνικών προτύπων, φορμαλισμός – Στρατηγικές επιλογές.
2. Παπατσώνης: πλήθος αναγνωστών, δημιουργεί ρεύματα, είναι υπέρ του ελεύθερου στίχου, δημιουργικός – Χωρίς στρατηγικές επιλογές.
3. Βουτσινάς: μη μετάφραση – προσαρμογή ποιητικού κειμένου σε πεζό λόγο.

5. Πώς εφαρμόζεται η θέση του Toury;

Εξέταση των τριών μεταφράσεων των στίχων 90-142 του 26^{ου} τραγουδιού της Κόλασης του Δάντη. Αφορά την αφήγηση του Οδυσσέα για το τελευταίο ταξίδι με τους συντρόφους του.

Διαδικασία:

- Ορισμός μεταφραστικών προβλημάτων του αποσπάσματος.
- Περιγραφή μεταφραστικών δυσκολιών.
- Συλλογή πληροφοριών για τη μεταφραστική διαδικασία των τριών μεταφράσεων.
- Post-μεταφραστικός ορισμός περιγραφικής αξιολόγησης στρατηγικών σε σχέση με το αποτέλεσμα.
- Για την επίλυση των υφολογικών προβλημάτων στη μετάφραση θα πρέπει πρώτα να γίνει υφολογική και αξιολογική θεώρηση του πρωτοτύπου.
- Κριτική μετάφραση του ίδιου του πρωτοτύπου.

Πώς εφαρμόζεται η θέση του Toury; (2)

«Η μετάφραση ειδικών και λογοτεχνικών κειμένων δεν έχουν καμία διαφορά στην υφολογική επεξεργασία και στη γραμματική των κειμένων».

Εργαλείο για αντικειμενική κριτική θεώρηση:
κειμενικά γεγονότα.

6. Κειμενικά γεγονότα

Για κατανόηση των στρατηγικών του μεταφραστή πρέπει να βρούμε τις **διακειμενικές αλυσίδες** μεταξύ του μεταφράσματος και άλλων κειμένων της γλωσσικής κοινότητας στόχος, δηλαδή:

- Για να υπάρχει μετάφραση πρέπει να υπάρχει πρωτότυπο.
- Κάθε πρωτότυπο μπορεί να μεταφραστεί σε μια γλώσσα στόχο.
- Κάθε γλωσσική κοινότητα στόχος περιέχει κάθε πρωτότυπο κείμενο που υπάρχει σε άλλη γλώσσα αρκεί πολιτισμικά να υπάρχουν κείμενα που περιγράφουν παρεμφερή ή όμοια πολιτισμικά αντικείμενα στη γλώσσα στόχο.

Αυτή η σχέση παράλληλων, συμμετρικών κειμένων μπορεί να ανιχνευθεί μέσα από τις διακειμενικές αλυσίδες που φαίνονται στα κειμενικά γεγονότα, στην κειμενική επιφάνεια της μετάφρασης. Η κειμενική επιφάνεια της μετάφρασης είναι αποτέλεσμα της εργασίας του μεταφραστή. Ο μεταφραστής με κάθε μεταφραστική του επιλογή αναπτύσσει την κειμενική επιφάνεια.

7. Sandra Halverson

✓ Ό,τι δεν ακολουθεί φορμαλιστικά και τυπολογικά την κατηγορία του κειμενικού είδους του πρωτοτύπου είναι **μη-μετάφραση**.

Όταν υπάρχει συγκεκριμένος σκοπός, για παράδειγμα εκπαιδευτικός, καλό είναι να γίνεται.

8. Μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες

Μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες υπάρχουν τόσο στα ειδικά όσο και στα λογοτεχνικά κείμενα και μπορούν να οριστούν διαπολιτισμικά εντός του ακόλουθου πλαισίου:

- Κάθε φορά που μεταφράζουμε προς τα ελληνικά πρέπει να έχουμε υπόψη αν για τον κόσμο μας το πρωτότυπο είναι μείζονος ή ελάσσονος σημασίας: αν προέρχεται από πολιτισμό ο οποίος μας επηρεάζει τότε είναι μείζονος σημασίας και ένα από τα πρώτα μεταφραστικά προβλήματα είναι η ασυμμετρία στο βάρος των πολιτισμών προέλευσης και στόχου των κειμένων – οι δυσκολίες αυτές εκφράζονται με ξενισμούς. Όταν θεωρούμε μείζονος σημασίας το πρωτότυπο τότε μπορεί στη μετάφραση να κάνουμε ιταλισμούς.

Μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες (2)

- Ανακύκλωση δυτικών προτύπων (κυρίως στα λογοτεχνικά κείμενα): πολλά πράγματα στη σύγχρονη λογοτεχνία μας έρχονται από κειμενικά, μεθοδολογικά δυτικά πρότυπα – θα πρέπει να ταξινομήσουμε σωστά τυπολογικά το πρωτότυπο για να προβούμε σε σωστή επιλογή των παράλληλων ελληνικών κειμένων από τα οποία θα αντλήσουμε τις διακειμενικές αλυσίδες που θα γεφυρώσουν το πρωτότυπο με τη μετάφραση.

Μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες (3)

- Αν υπάρχουν πολλές μεταφορές ενός κειμένου στην ελληνική γλώσσα τότε θα υπάρχουν πολλές μεταφραστικές επιλογές που θα έχουν ήδη καθιερωθεί, κάτι που δυσκολεύει το έργο των δικών μας επιλογών.
- Πώς θα μπορέσουμε ως διαμεσολαβητές να οδηγήσουμε τον έλληνα αναγνώστη στο να προσλάβει μέσω της μετάφρασής μας όλα τα πολιτισμικά στοιχεία που δομούν το πρωτότυπο; Αν το κείμενο είναι ειδικό θα πρέπει να έχουμε γνώσεις της επιστήμης στην οποία εντάσσεται. Αν είναι λογοτεχνικό θα πρέπει να έχουμε γνώσεις ιστορίας της λογοτεχνίας και γνώση εξωγλωσσικού κόσμου (γνώση ιστορίας πολιτισμού και κοινωνικής ιστορίας και για το πρωτότυπο και για τη μετάφραση).
- Μείωση μεταφραστικών απωλειών κατά το πέρασμα πολιτισμικών αντικειμένων από το πρωτότυπο στη μετάφραση.

Μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες (4)

- Διαγλωσσική και οντολογική κατάρτιση στην περιοχή στην οποία εντάσσεται το πρωτότυπο.
- Ο μεταφραστής πρέπει να κάνει ένα διαγλωσσικό και διαπολιτισμικό ταξίδι και ένα διγλωσσικό και διπολιτισμικό ταξίδι αλλά πάντα συναισθηματικό και ιστορικό. Πρέπει να μπορεί να βιώσει συναισθηματικά το πρωτότυπο ώστε να κάνει βιωματικές επιλογές στη γλώσσα στόχο.
- Αποφυγή μεταφραστικών απωλειών.

9. Προμεταφραστικές διαδικασίες στο πρωτότυπο

Συγγραφέας: Δάντης. Αφηγητής: Οδυσσέας.

Όλα τα πρόσωπα και οι τόποι ορίστηκαν από τον Δάντη τον μεσαίωνα.

Πρόσωπα	Τόποι	Έννοιες	Καταστάσεις
Οδυσσέας – Κίρκη	Το νησί της Κίρκης	Έρωτας	Αντιπαλότητα
Οδυσσέας – οικείοι	Η Ιθάκη	Αγάπη	Συναγωνιστικότητα – ανταγωνιστικότητα
Οδυσσέας – σύντροφοι	Οι σταθμοί του ταξιδιού	Συντροφικότητα	Συναγωνιστικότητα
Οδυσσέας	Το τελευταίο ταξίδι	Περίεργεια	
Ο άλλος	Το τέλος ταξιδιού	Μοιρολατρία, θεολογία	Ανταγωνιστικότητα

10. Συνοψίζοντας

- Ο μεταφραστής είναι απαραίτητο να δει όλα τα παραπάνω στοιχεία του πίνακα υφολογικά και γραμματικά μέσα στο κείμενο ώστε να επιλέξει την κατάλληλη απόδοση που θα γυρίσει τον τελικό αναγνώστη της μετάφρασης πίσω στον Δάντη, στον μεσαίωνα, στους τόπους του ταξιδιού.
- Δάντης: 1306-1310
- Βουτσινάς: 1895
- Καζαντζάκης: 1934, στρατηγικές κριτικής ποίησης.
- Παπατσώνης: 1965

11. Βιβλιογραφία ενότητας

- i. Ελένη Κασάπη, Ζώζη Ζωγραφίδου, «*Το 26ο Τραγούδι της Κόλασης. Παραδείγματα ελληνικών μεταφράσεων*».
<http://www.itl.auth.gr/1/epetirida/34-ZOGRAFIDOU-KASSAPI.pdf>
- ii. Ελένη Κασάπη, *Διακείμενο και κριτική μεταφραστικών στρατηγικών: το 26^ο τραγούδι της Κόλασης μεταφρασμένο από τον Νίκο Καζαντζάκη*, University Studio Press, 2003.
- iii. Baker Mona, Malmkjaer Kristen, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, Routledge, London – New York, 1998.
https://www.academia.edu/5675952/Routledge_Encyclopedia_of_Translation_Studies - contrastive analysis and translation (p.45), - decision making in translation (p.57).

Βιβλιογραφία ενότητας (2)

- iv. Halverson Sandra, *The concept of equivalence in translation studies: Much ado about something*, in Target 9:2, 1997.
- v. Wilss Wolfram, *Knowledge and Skills in Translator Behaviour*, John Benjamins Publishing Company, 1996.

<https://books.google.gr/books?id=w0t0aC5mGJ0C&printsec=frontcover&dq=Knowledge+and+Skills+in+Translator+Behavior&hl=el&sa=X&ei=3mJjVeSLM4mnsAGOsYHICg&ved=0CB8Q6AEwAA#v=onepage&q=Knowledge%20and%20Skills%20in%20Translator%20Behavior&f=false>

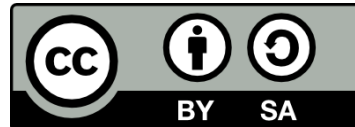
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κασάπη Ελένη.
«Εισαγωγή στις μεταφραστικές σπουδές. Σύγκριση και κριτική
μεταφράσεων». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS237/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

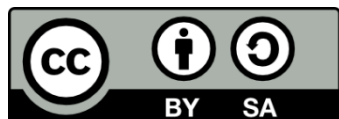
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ρουμανλή Ελένη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

